

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ

29-35-69, 628-37-04
21-07-57, 628-90-17

UL. ŻURAWIA 4A, SKR.PT.24
00-503 W A R S Z A W A
TELEFAX: 29-40-89

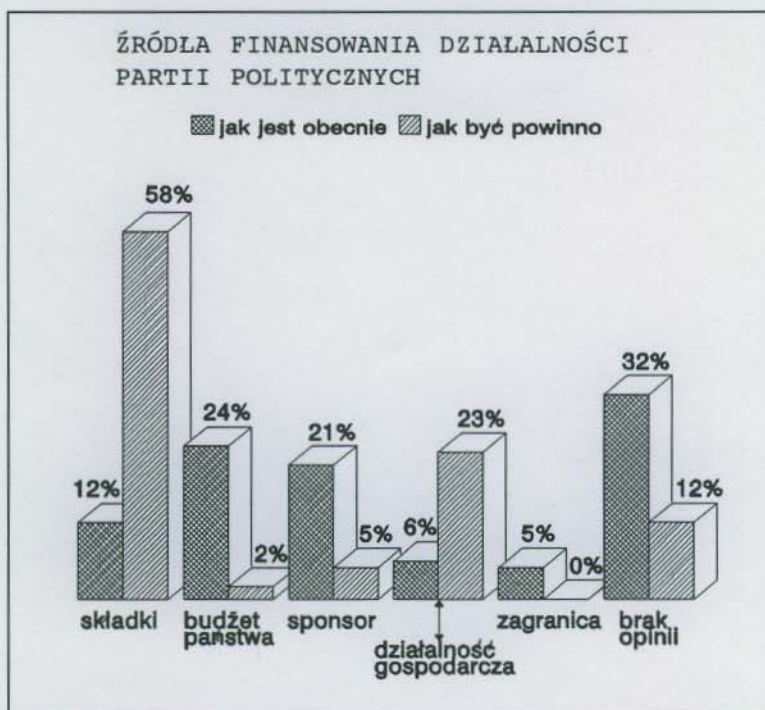
BS/414/107/92

PARTIE POLITYCZNE ICH FINANSOWANIE I WYBORCY

Komunikat z badań

Warszawa, grudzień 1992 r.

- ◆ Gdyby wybory odbyły się w najbliższym czasie, to prawdopodobnie wzięłyby w nich udział 40% społeczeństwa.
- ◆ Spośród ugrupowań politycznych nadal największym poparciem cieszą się: UD, PSL, NSZZ "Solidarność".
- ◆ Zwiększa się odsetek wyborców niezdecydowanych w swoich preferencjach politycznych.

- ◆ Budżet państwa oraz dotacje bogatych sponsorów to najczęściej wymieniane przez respondentów obecne źródła finansowania działalności partii politycznych.
- ◆ Partie powinny - zdaniem ankietowanych - uzyskiwać fundusze przede wszystkim ze składek swoich członków oraz z własnej działalności gospodarczej.

W ostatnim sondażu¹ CBOS pytano respondentów o gotowość uczestniczenia w przyśpieszonych wyborach do Sejmu, o ich preferencje wyborcze oraz o opinie związane z finansowaniem działalności partii politycznych.

Jaka frekwencja?

Gdyby w najbliższym czasie odbyły się wybory, to "na pewno" wzięłoby w nich udział 40% naszego społeczeństwa. Choć dalsze 20% ankietowanych mówiąc "chyba tak" nie jest pewnych, czy pójdzie głosować, to - jak wynika z wcześniejszych badań nad frekwencją wyborczą - osoby wahające się w dniu wyborów zazwyczaj zostają w domu (tab. 1).

Tabela 1

w procentach

Gdyby w najbliższym czasie odbyły się wybory, to czy wziął (wzięłaby) Pan(i) w nich udział?	Terminy badań			
	VII	IX	X	XI
Na pewno tak	33	30	34	40
Chyba tak	20	19	20	20
Nie wiem	10	16	14	13
Chyba nie	17	18	15	11
Na pewno nie	20	17	17	16

¹ Sondaż "Aktualne problemy i wydarzenia" (29) - zrealizowany w dniach 13-15 listopada 1992 r. na 1184-osobowej reprezentatywnej losowej próbie dorosłej ludności Polski.

W ciągu ostatnich trzech miesięcy zwiększyła się o 10% grupa osób deklarujących swój pewny udział w wyborach. Oznaczać to może, że w świadomości części społeczeństwa następuje powolne oswajanie się z ideą rozpisania przyśpieszonych wyborów. Więcej skłonnych do głosowania jest wśród ludzi wyrażających zadowolenie z kierunku przemian w naszym kraju niż wśród pozostałych. Są to przede wszystkim osoby z wykształceniem wyższym i średnim, kadra kierownicza i inteligencja oraz pracownicy umysłowi, badani o wysokich dochodach, pozytywnie oceniający rozwój sytuacji w kraju, ludzie w wieku średnim (45-64 lata) oraz mieszkańcy miast. Mniej chętni do głosowania są respondenci z wykształceniem podstawowym i zasadniczym, robotnicy niewykwalifikowani, badani o niskich dochodach, negatywnie oceniający rozwój sytuacji w kraju, ludzie młodzi (25-34 lata) i najstarsi (powyżej 65 roku życia), a także mieszkańcy wsi². Wydaje się, że liczne rzesze niezadowolonych grup społecznych nadal nie postrzegają wyborów jako mechanizmu gwarantującego możliwość wpływu na własną sytuację.

Kto wygra?

Tradycyjnie już w rankingu partii cieszących się największym poparciem potencjalnych wyborców pierwsze miejsce zajmuje Unia Demokratyczna (tab. 2).

² Zróżnicowanie odpowiedzi badanych ze względu na cechy socjodemograficzne zamieszczono w tabelach aneksu.

Tabela 2

w procentach

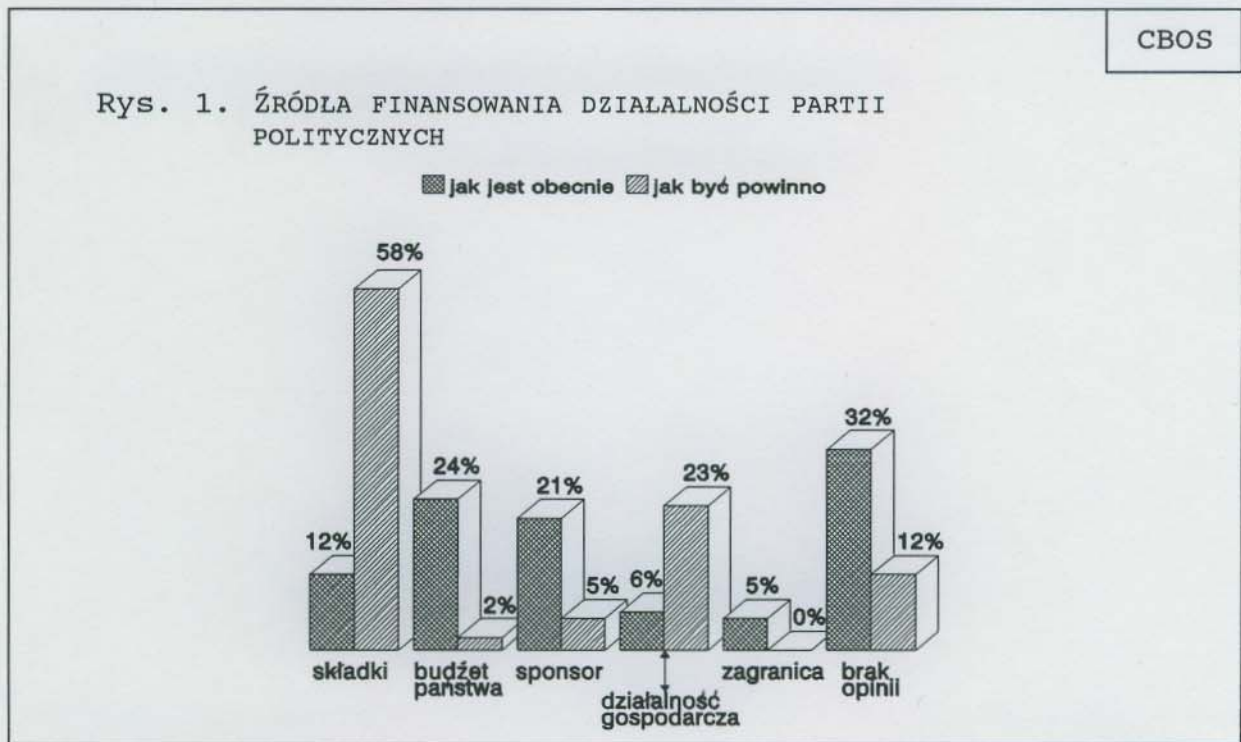
Partie polityczne	Poparcie dla partii według terminów badań			
	VII	IX	X	XI
Unia Demokratyczna	21	16	12	13
PSL	12	7	10	8
NSZZ "Solidarność"	9	5	6	5
KPN	6	4	4	4
SdRP	5	4	4	4
KLD	3	1	3	3
ZChN	3	2	3	3
Pozostale	13	14	17	17
Niezdecydowani	28	47	41	43

W lipcu '92, gdy urząd premiera objęła Hanna Suchocka, jej ugrupowanie stało się partią rządzącą. Uznanie przez opinię publiczną danej partii za rządzącą owocuje zazwyczaj wzrostem odsetka respondentów deklarujących dla niej swoje poparcie. Tym, jak się wydaje, należy tłumaczyć tak wysoką przewagę Unii Demokratycznej nad pozostałymi partiami w badaniu lipcowym. Z biegiem czasu, gdy z jednej strony malały społeczne nadzieje związane z powołaniem nowego rządu, zwłaszcza w grupach, które nie stanowiły tradycyjnego elektoratu UD, a z drugiej - gdy dla wielu zwolenników Unii koszty kompromisu, jaki zawarła ich partia z ZChN, okazały się zbyt duże, zmniejszało się poparcie elektoratu dla

partii Tadeusza Mazowieckiego. Przybyło natomiast wyraźnie osób zdezorientowanych, nie potrafiących powiedzieć, na kogo oddaliby swój głos. Stanowią oni obecnie 43% deklarujących udział w wyborach.

Skąd brać pieniądze dla partii?

Jednym z warunków właściwego funkcjonowania demokracji parlamentarnej jest istnienie silnych partii. O sile partii decyduje między innymi ich sprawność organizacyjna i skuteczność promocji własnych programów. A do tego, jak wiadomo, niezbędne są pieniądze. Zapytano respondentów o to, jakie są i jakie powinny być główne źródła finansowania działalności partii politycznych (rys. 1).

Niemal jedna czwarta badanych jest zdania, że "partie uzyskują największą część swoich funduszy" z budżetu państwa. Jednocześnie tylko 2% ankietowanych uważa, że taki stan jest pożądanym. Co więcej - zdecydowana większość naszego społeczeństwa opowiada się za "wewnątrzpartyjnymi" źródłami finansowania ich działalności, wskazując na następujące rozwiązania: składki członków i sympatyków (58%) oraz własna działalność gospodarcza partii (23%). Prawdopodobnie oznacza to, że partie polityczne nadal nie są postrzegane jako trwały element systemu reprezentacji interesów społecznych. Gdy brak w budżecie państwa pieniędzy na pokrycie podstawowych wydatków, np. na ochronę zdrowia i oświatę, trudno jest zaaprobować finansowanie "niepotrzebnych partii". W myśleniu badanych o funkcjonowaniu ugrupowań politycznych dominuje dystans, przekonanie, że są to sprawy ważne dla samych partii, a nieważne dla społeczeństwa.

Z drugiej jednak strony ankietowani wyrazili również dezaprobatę takich źródeł finansowania partii, które mogłyby wiązać się z ich uzależnieniem od zewnętrznych mocodawców. Tylko 5% badanych uznało, że "partie polityczne powinny uzyskiwać największą część funduszy na swoją działalność od bogatych sponsorów, biznesmenów", natomiast prawie nikt nie wskazał możliwości finansowania partii z pieniędzy pochodzących z zagranicy. Warto w tym kontekście przypomnieć ostatnie propozycje płynące z kół polskiego biznesu. Dotyczyły one potrzeby utworzenia własnej reprezentacji interesów przez finansowanie kampanii wyborczych polityków należących do różnych partii. Jednak już teraz, zdaniem 21% respondentów, dotacje ze strony sponsorów są najważniejszym

źródłem dopływu pieniędzy dla organizacji politycznych. Jest więc bardzo prawdopodobne, że realizacja tych propozycji zostałaby bardzo źle przyjęta przez opinię publiczną. W świadomości większości społeczeństwa dominuje bowiem wizja idealnej partii politycznej jako organizacji, która powinna liczyć tylko na siebie w zdobywaniu środków finansowych oraz strzec swojej niezależności. Inaczej mówiąc - może być biedna, ale musi być niezależna.

Przekonanie to jest podzielane niemal w równym stopniu przez wszystkie grupy społeczne.

Na zakończenie spójrzmy jeszcze, jakie są opinie różnych grup społecznych o obecnych, realnych źródłach dochodów partii. Przekonanie, że są one finansowane z budżetu państwa, częściej niż przez pozostałych jest podzielane przez najmłodszych badanych, uczniów i studentów, pracowników fizyczno-umysłowych, respondentów o najniższych dochodach. Prywatni właściciele częściej niż inni są przekonani, że partie utrzymują się z własnej działalności gospodarczej. Natomiast z opinią, że pieniądze te pochodzą od bogatych sponsorów, biznesmenów, zgadzają się przede wszystkim mieszkańcy dużych miast, badani z wykształceniem wyższym, kadra kierownicza i inteligencja, robotnicy wykwalifikowani, mieszkańcy regionu północnego.

Jak się wydaje, powyższe różnice mogą wynikać z odmiennego w tych grupach społecznych widzenia najważniejszych źródeł uzyskiwania dochodów. Dla najmłodszych, najgorzej opłacanych pracowników fizyczno-umysłowych sfery budżetowej, znajdujących się w najgorszych warunkach materialnych, niezadowolonych z rozwoju sytuacji w kraju źródłem takim pozostaje budżet. Dla prywatnych przedsiębiorców jest to własna działalność gospodarcza. Największe

zaś nadzieje na poprawę sytuacji gospodarczej i swojej własnej wiążą z rozwojem sektora prywatnego ludzie najlepiej wykształceni, profesjonaliści w swoich dziedzinach - kadra kierownicza, robotnicy wykwalifikowani, mieszkańcy wielkich miast, czyli ta część naszego społeczeństwa, która - jak pokazują wcześniejsze badania - bardzo wysoko ceni wartości i idee demokratyczne, jest również najmniej krytyczna w ocenach funkcjonowania demokracji w Polsce. Choć z dezaprobatą wyrażają się oni o idei finansowania partii przez bogatych sponsorów, to wydaje się, że w celu wzmocnienia systemu demokratycznej reprezentacji byliby, w pewnym stopniu, skłonni ją zaakceptować.

ANEKS

Tabela 1. Gdyby w najbliższym czasie odbyły się wybory, to czy wzięłyby (wzięłyby) Pan(i) w nich udział?

(%)

	Na pewno tak	Chyba tak	Nie wiem	Chyba nie	Na pewno nie	Liczba osób
Ogółem	40	21	13	11	16	1179
Płeć						
Mężczyźni	45	21	13	10	12	540
Kobiety	36	20	13	12	19	639
Wiek						
do 24 lat	41	21	15	11	11	124
25-34	35	24	17	12	12	221
35-44	38	23	15	10	13	270
45-54	49	22	7	11	11	162
55-64	47	18	10	11	14	176
65 lat i więcej	34	16	11	10	29	224
Miejsce zamieszkania						
Wieś	37	21	13	13	16	500
Miasto do 20 tys.	35	25	14	12	15	138
od 21 do 100 tys.	43	18	15	8	16	214
101-500 tys.	44	21	9	9	17	195
501 tys. i więcej mieszk.	44	18	14	11	12	132
Region						
Północny	42	15	16	11	16	159
Zachodni	43	18	7	11	21	118
Środkowozachodni	43	20	12	14	12	169
Środkowy	37	18	15	11	19	223
Wschodni	48	23	12	6	10	125
Południowo-wschodni	32	31	12	13	11	188
Południowo-zachodni	40	18	14	9	19	197
Wykształcenie						
Podstawowe	32	20	13	14	21	468
Zasadnicze zawodowe	39	20	14	12	16	280
Średnie	47	22	14	7	11	348
Wyższe	60	20	9	5	7	82
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	57	18	15	8	2	60
Prac.umysł.niż.szczebla	52	14	17	8	9	99
Pracownicy fiz.- umysł.	38	24	20	2	16	50
Robotnicy wykwalifikowani	37	21	15	15	12	129
Robotnicy niewykwalifik.	28	34	13	14	11	64
Rolnicy	37	21	12	19	12	68
Prywatni przedsiębiorcy	40	29	12	6	13	52
Bierni zawodowo						
Renciści i emeryci	41	17	10	11	22	413
Uczniowie i studenci	45	26	11	5	13	38
Bezrobotni	31	23	19	13	14	104
Gospodynie domowe i inni	36	22	12	11	20	95
Dochody na jedną osobę						
Poniżej 500 tys.zł	31	22	16	14	17	110
500 tys. - 999 tys.	35	21	15	12	18	414
1000 tys. - 1499 tys.	39	20	12	12	17	327
1500 tys. - 1999 tys.	52	20	8	9	11	156
2000 tys. i powyżej	48	21	13	7	11	148
Ocena własnych war. mater.						
Złe	32	20	15	13	19	475
Średnie	44	20	12	11	14	536
Dobre	50	23	11	5	11	167
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	44	15	9	16	17	131
Raz w tygodniu	40	24	13	10	12	645
Kilka razy w roku	37	19	15	11	19	304
W ogóle nie uczestniczy	41	12	9	11	27	98
Ocena kier.rozw.syt.w kraju						
Dobry kierunek	57	23	8	4	8	295
Zły kierunek	36	18	13	13	20	606
Trudno powiedzieć	31	23	18	14	14	277

Tabela 2. Źródła finansowania działalności partii politycznych. Stan obecny:
 1 - ze składek swoich członków i sympatyków 2 - z budżetu państwa
 3 - z własnej działalności gospodarczej 4 - od bogatych sponsorów, biznesmenów
 5 - z zagranicy

(%)

	1	2	3	4	5	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	12	24	6	22	5	31	1170
Płeć							
Mężczyźni	14	23	7	25	6	25	532
Kobiety	10	25	5	18	4	37	638
Wiek							
do 24 lat	12	33	9	17	6	22	121
25-34	18	23	10	22	4	24	218
35-44	9	30	6	26	1	27	268
45-54	12	25	7	25	9	22	161
55-64	8	21	2	25	7	35	177
65 lat i więcej	11	15	4	13	4	53	223
Miejsce zamieszkania							
Wieś	12	27	6	16	5	34	498
Miasto do 20 tys.	13	18	3	29	7	30	136
od 21 do 100 tys.	12	29	2	21	4	32	213
101-500 tys.	11	19	12	25	6	26	193
501 tys. i więcej mieszk.	11	18	7	32	2	29	130
Region							
Północny	9	20	8	31	5	27	157
Zachodni	9	27	3	28	6	28	116
Środkowo-zachodni	12	19	8	29	2	30	165
Środkowy	15	24	4	17	4	35	225
Wschodni	18	23	8	8	7	36	124
Południowo-wschodni	8	29	2	21	5	35	185
Południowo-zachodni	11	27	10	19	6	28	198
Wykształcenie							
Podstawowe	11	22	4	14	4	44	468
Zasadnicze zawodowe	14	29	5	24	7	21	278
Średnie	11	26	9	26	4	25	343
Wyższe	9	13	13	40	5	21	80
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	14	17	10	37	5	17	59
Prac. umysł. niż. szczebla	9	26	9	26	2	29	98
Pracownicy fiz. - umysł.	12	47	4	18	4	14	49
Robotnicy wykwalifikowani	13	23	7	31	6	19	129
Robotnicy niewykwalifik.	19	25	6	14	6	29	63
Rolnicy	16	27	3	18	3	33	67
Prywatni przedsiębiorcy	10	29	16	22	2	20	49
Bierni zawodowo							
Renciści i emeryci	10	18	4	17	6	45	413
Uczniowie i studenci	13	37	13	16	3	18	38
Bezrobotni	14	20	9	28	6	23	103
Gospodynie domowe i inni	8	35	3	21	3	29	95
Dochody na jedną osobę							
Poniżej 500 tys. zł	12	35	5	11	2	35	110
500 tys. - 999 tys.	14	23	6	20	6	32	413
1000 tys. - 1499 tys.	12	24	6	21	5	32	323
1500 tys. - 1999 tys.	10	23	10	29	4	24	154
2000 tys. i powyżej	8	23	7	27	7	28	145
Ocena własnych war. mater.							
Złe	12	24	5	19	6	34	473
Średnie	12	23	8	23	4	31	531
Dobre	10	28	6	24	5	28	165
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	10	18	7	17	6	42	133
Raz w tygodniu	12	26	6	20	4	31	639
Kilka razy w roku	11	25	5	27	7	26	301
W ogóle nie uczestniczy	15	16	7	23	4	35	96
Ocena kier. rozw. syst. w kraju							
Dobry kierunek	16	18	9	25	6	25	295
Zły kierunek	10	30	5	22	5	29	599
Trudno powiedzieć	12	17	7	17	4	44	276

Tabela 3. Źródła finansowania działalności partii politycznych. Stan pożądany:
 1 - ze składek swoich członków i sympatyków 2 - z budżetu państwa
 3 - z własnej działalności gospodarczej 4 - od bogatych sponsorów, biznesmenów
 5 - z zagranicy

(%)

	1	2	3	4	5	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	58	2	23	5	0	12	1181
Płeć							
Mężczyźni	63	2	22	5	0	9	539
Kobiety	54	2	24	5	0	15	642
Wiek							
do 24 lat	56	3	30	4	0	6	124
25-34	57	1	29	7	0	5	220
35-44	60	2	25	4	0	10	270
45-54	60	1	26	7	1	6	163
55-64	62	1	17	4	1	15	178
65 lat i więcej	51	1	15	4	0	28	224
Miejsce zamieszkania							
Wieś	55	2	22	5	0	16	500
Miasto do 20 tys.	64	1	22	3	1	9	139
od 21 do 100 tys.	65	0	17	8	0	9	214
101-500 tys.	56	3	28	5	0	9	196
501 tys. i więcej mieszk.	51	2	33	3	2	11	132
Region							
Północny	57	4	31	1	0	7	159
Zachodni	64	2	25	5	0	4	118
Środkowozachodni	48	1	33	7	1	11	169
Środkowy	61	1	17	3	1	17	223
Wschodni	57	2	23	5	0	13	124
Południowo-wschodni	62	1	17	5	1	14	189
Południowo-zachodni	55	2	21	7	0	16	199
Wykształcenie							
Podstawowe	55	2	16	4	0	23	469
Zasadnicze zawodowe	59	2	27	5	0	7	280
Średnie	59	1	30	5	1	4	349
Wyższe	65	1	28	4	0	2	82
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	73	2	22	3	0	0	60
Prac. umysł. niż. szczebla	62	0	28	6	0	4	99
Pracownicy fiz.- umysł.	62	0	30	4	0	4	50
Robotnicy wykwalifikowani	62	1	26	5	0	6	130
Robotnicy niewykwalifik.	56	2	28	6	0	8	64
Rolnicy	61	1	19	4	0	13	67
Prywatni przedsiębiorcy	45	2	33	10	0	10	51
Bierni zawodowo							
Renciści i emeryci	54	1	17	5	1	22	416
Uczniowie i studenci	58	3	32	5	0	3	38
Bezrobotni	59	4	24	4	0	10	104
Gospodynie domowe i inni	54	2	29	3	1	11	95
Dochody na jedną osobę							
Poniżej 500 tys. zł	64	2	16	3	0	15	110
500 tys. - 999 tys.	57	2	22	6	0	14	415
1000 tys. - 1499 tys.	57	3	24	5	0	12	328
1500 tys. - 1999 tys.	59	0	26	6	1	8	155
2000 tys. i powyżej	58	1	29	5	1	7	148
Ocena własnych war. mater.							
Złe	59	2	22	3	0	13	477
Średnie	56	2	23	6	0	13	537
Dobre	57	1	29	6	1	7	166
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	45	2	19	7	1	27	133
Raz w tygodniu	59	2	24	5	0	10	645
Kilka razy w roku	58	2	26	4	1	10	304
W ogóle nie uczestniczy	66	1	16	2	0	14	98
Ocena kier. rozw. syt. w kraju							
Dobry kierunek	57	1	28	6	0	8	298
Zły kierunek	60	2	20	5	0	12	607
Trudno powiedzieć	53	1	25	3	0	18	275